

I år blir du 18 och myndig

Du får fler valmöjligheter nu, men också ett större ansvar. Här ger vi dig våra bästa tips om ekonomi och vad som gäller när du shoppar.

1. Nu kan du ingå avtal, men läs avtalet noga.

Annars är risken att du går med på villkor som kan stå dig dyrt längre fram.

2. Planera så att pengarna räcker.

Du kan unna dig fika och bio men se till att betala dina räkningar först.

3. Snåla inte med utbildning.

Du ska inte vara rädd för att ta studielån. Det är en investering för din framtid.

4. Akta dig för dyra lån.

När du vill köpa något är det alltid bättre att spara först i stället för att låna till köpet.

5. Våga klaga!

Är du missnöjd med köpet, hör av dig till företaget. Det är bra för både företaget, dig och planeten när vi ställer krav på att produkter håller måttet.

Blev du nyfiken på mer? Öppna så får du fler goda råd om konsumenträtt och vardagsekonomi.

Shoppa som ett proffs

Är det för bra för att vara sant så är det oftast det! Stanna upp och tänk efter före du slår till.

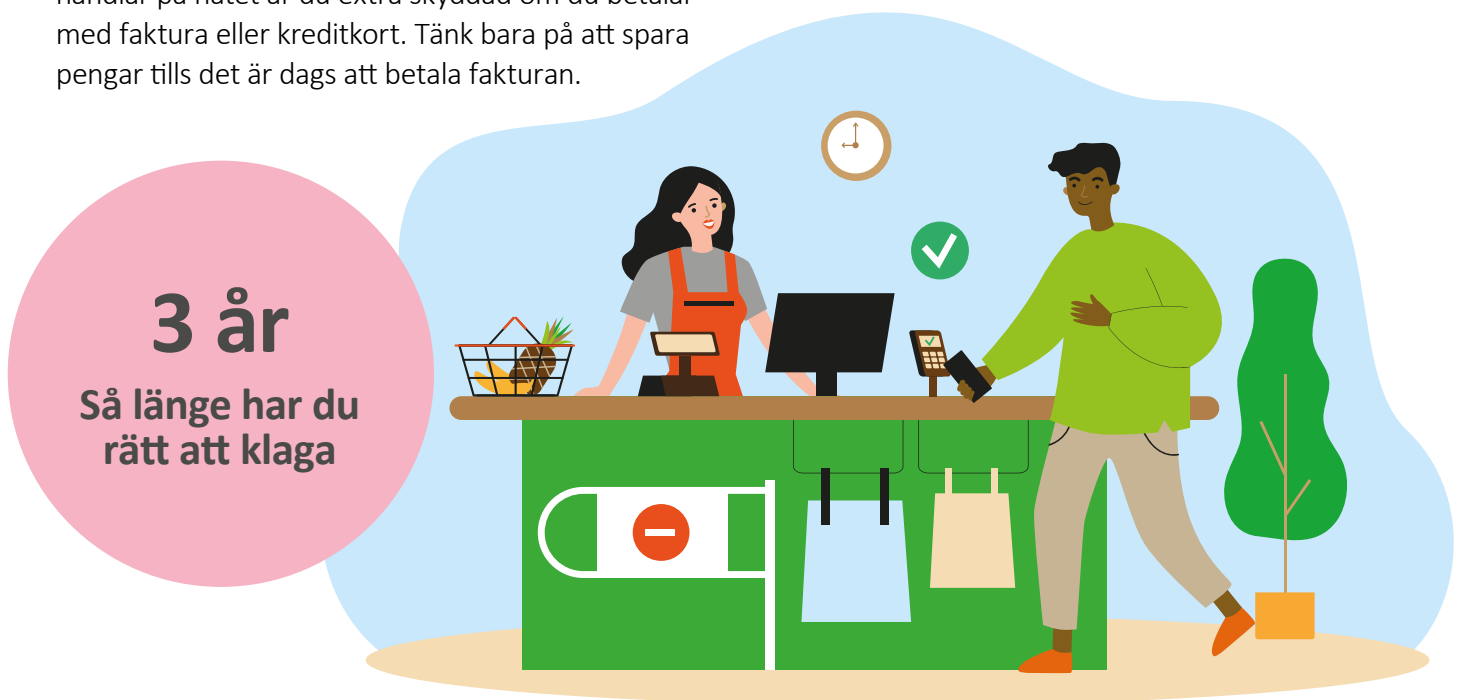
- Leta kontaktuppgifterna till företaget. Finns bara ett kontaktformulär kan det vara en varningsflagga.
- Läs vad andra skriver om företaget. Lita inte enbart på recensioner på företagets webbsida.
- Läs företagets avtalsvillkor innan du klickar i att du har läst. I vissa villkor ingår en prenumeration utan att du får reda på det innan köpet.
- Jämför priserna och glöm inte att räkna med extra avgifter som frakt. Handlar du utanför EU kan moms och tullavgift tillkomma.
- Märkesvaror som säljs till mycket låga priser kan vara piratkopior. Det kan vara både farligt och olagligt att köpa piratkopior.
- När du beställer en resa, bokar ett evenemang eller handlar på nätet är du extra skyddad om du betalar med faktura eller kreditkort. Tänk bara på att spara pengar tills det är dags att betala fakturan.

Det är skillnad på ångerrätt, bytesrätt och öppet köp

Olika regler gäller om du handlar på nätet eller i en fysisk butik. På nätet har du oftast ångerrätt i 14 dagar. Däremot får du betala frakt för returen. I en butik finns ingen ångerrätt, men butiken kan erbjuda öppet köp och bytesrätt. Fråga alltid vad som gäller innan du handlar.

Vänta inte med att använda presentkort

Ett presentkort kan vara smart att använda så snart som möjligt. Oftast finns en begränsad giltighetstid. Om det inte står något gäller det i tio år, men presentkortet blir obrukbart om företaget går i konkurs.

Reklamera mera!

Du kan alltid höra av dig till företaget och reklamera om varan är trasig eller om du har köpt något som inte stämmer överens med beskrivningen.

I första hand kan företaget laga felet. Går inte det kan du få en likvärdig vara. Ibland händer det att företaget erbjuder dig ett sänkt pris eller möjlighet att lämna tillbaka varan och få pengarna tillbaka.

Det kan kännas otäckt att reklamera, men tänk på att företagen är vana att ta emot klagomål. Det är inget konstigt att kunder reklamerar en vara.

Spara kvittot i tre år

Rätten att reklamera gäller i tre år. Därför ska du spara kvittot. När du upptäcker ett fel ska du kontakta företaget så snart som möjligt. Efter två månader kan du förlora rätten att kräva något av företaget.

Rätten att reklamera gäller oavsett om företaget har lämnat en frivillig garanti som är kortare än tre år. Garantitiden kan också vara längre, så se till att spara kvitton och garantibevis lika länge.

Håll koll på pengarna

Många små köp kan kosta mer än du tror över tid. Ta för vana att se över vad du lägger pengarna på och planera framåt. Gör gärna en budget så att du vet hur mycket du kan lägga på det du gillar varje månad och hur mycket du kan lägga undan för att ha råd med något längre fram.

Betala räkningarna först

Det kan bli dyrt om du inte betalar en faktura. Se därför till att ha pengar kvar till dina fasta utgifter, till exempel mobilabonnemang och streamingtjänster – eller hyra och el när du har flyttat hemifrån.

Får du någon gång svårt att betala alla räkningar är det viktigast att du betalar hyra, el och mat. Kan du inte betala en räkning, ta kontakt med företaget som har skickat räkningen. Företaget kanske kan dela upp räkningen.

Läs det finstilt!

Nu kan du ingå avtal, men läs villkoren först så att du inte går med på dyra lånevillkor eller dolda prenumerationer.

En dosa snus
eller en burk energidryck
kanske inte märks så mycket på
kontot, men hur stor kostnad
blir det varje månad om du
köper det flera gånger
i veckan?

Låna till rätt saker

Vill du köpa dyra saker är det bättre att lägga undan lite varje månad, istället för att handla på kredit och betala i efterhand. Lån med hög ränta gör att köpet blir dyrare än det skulle ha varit om du betalade direkt med pengar du har sparat.

Det finns en sak som faktiskt är bra att låna till. Det är utbildning. Studielån kan hjälpa dig att välja ett arbete som du trivs med och som ger en stabil inkomst.

Win-win för dig och planeten

Det som är bra för din ekonomi är oftast bra för miljön och dina medmänniskor runt om på jorden.

- 1. Reklamera mera!** Produkter som inte håller slösar på jordens resurser. Ställ krav på företagen att tillverka produkter som håller länge.
- 2. Lär dig mer om olika märkningar!** Genom att välja produkter som är certifierade, till exempel för att de följer mänskliga rättigheter, att djuren mår bra och att tillverkningen inte förstör klimatet, bidrar du till mer jämlikhet. Jämlika samhällen leder bland annat till mindre våld och kriminalitet och bättre hälsa.
- 3. Tänk efter före!** Alla köp bidrar till klimatförändringar och miljöpåverkan. Genom att planera hur du ska använda dina pengar är det mindre risk att du frestas köpa något du egentligen inte behöver. Planeten tackar dig och du sparar pengar!

Vi finns för dig som behöver stöd

Konsumentrådgivningen ger råd om konsumenträttigheter när du handlar från ett företag.

Budget- och skuldrådgivarna ger råd och stöd kring hushållsbudget, skuldsituationer och skuldsanering.

www.umea.se/ungkonsument

